

З М І С Т

Передмова (укр., рос., англ. мовами)	21
Частина I	
ГЛОБАЛЬНІ ЦІЛІ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	31
Розділ 1	
ДОКТРИНА ДОВГОСТРОКОВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	39
1.1. Трансформаційні перетворення (переосмислюючи пройдене). <i>В.М.Геєць, Б.Є.Кваснюк</i>	39
1.1.1. Економіка в людському вимірі	39
1.1.2. Здобутки і труднощі перехідного періоду	50
1.1.3. Держава, ринок і громадянське суспільство: нове співвідношення	55
1.1.4. Інституційні засади економічних перетворень	62
1.1.5. Глобалізація та внутрішній розвиток: ефекти взаємодії ...	66
1.2. Економічна модель майбутнього України	71
1.2.1. Парадигма стратегії довгострокового розвитку. <i>В.М.Геєць</i>	71
1.2.2. Стратегічні складові економічного розвитку. <i>В.М.Геєць</i>	87
1.2.3. Від екзогенно залежної до ендогенно орієнтованої стратегії розвитку економіки. <i>В.М.Геєць, М.І.Скрипниченко</i>	95
1.2.4. Держава і стратегія економічного та соціального прогресу. <i>Б.Є.Кваснюк</i>	107
1.2.5. Сценарії та прогнози довгострокового розвитку економіки України. <i>В.М.Геєць</i>	120
1.2.6. Загрози розвитку національної економіки та їх відвернення. <i>В.М.Геєць, С.І.Кіреєв</i>	136
Розділ 2	
ІНСТИТУЦІЙНА АРХІТЕКТОНІКА ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ДИНАМІКА	155
2.1. Особливості інституційної архітектури українського суспільства XXI століття. <i>А.А.Гриценко</i>	155
2.2. Інституційні ризики соціально-економічного розвитку України. <i>О.Л.Яременко</i>	172

2.3. Інституційне регулювання соціально-економічної динаміки. <i>В.М.Тарасевич, О.Л.Яременко, Т.О.Артьомова</i>	181
2.4. Захист прав власності як складова інституційної архітектури. <i>В.І.Голіков, А.В.Федоренко</i>	190
2.5. Грошові інститути в архітектурі українського суспільства. <i>Т.О.Кричевська</i>	204

Розділ 3

СТРАТЕГІЯ ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	221
3.1. Людський розвиток і цілі нового тисячоліття. <i>А.П.Ревенко</i>	221
3.2. Стратегічні цілі розвитку людського потенціалу та засоби їх досягнення в Україні. <i>В.В.Дем'яненко</i>	233
3.3. Людський капітал в Україні в контексті постіндустріального розвитку. <i>В.В.Дем'яненко</i>	250
3.4. Розвиток освіти – шлях до “економіки знань”. <i>Н.В.Голікова</i> .	264
3.5. Стратегічні напрямки розвитку освіти. <i>В.В.Дем'яненко, Н.М.Тіменко</i>	276
3.6. Трудові відносини та ринок праці. <i>В.В.Близнюк</i>	298
3.7. Формування рівня життя населення. <i>М.П.Соколик</i>	314

Частина II

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ

Розділ 4

СТРАТЕГІЯ ІННОВАТИВНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ	337
4.1. Інновативно-інноваційний шлях розвитку – модернізаційний проект стратегії розвитку економіки і суспільства. <i>В.М.Гесць</i>	337
4.2. Національна інноваційна система та інноваційно- інвестиційна діяльність. <i>В.М.Гесць</i>	351
4.3. Науково-технічний потенціал та його розвиток. <i>О.О.Лапко, В.П.Александрова</i>	373
4.4. Стратегія фінансування інноваційної діяльності як засіб управління її напрямками. <i>В.П.Александрова</i>	391
4.5. Перспективи фінансування НТР. <i>В.П.Александрова</i>	417
4.6. Трансфер технологій та його роль у реалізації інноваційної моделі розвитку. <i>Т.І.Щедрина</i>	424
4.7. Перспективна політика щодо трансферу технологій. <i>Т.І.Щедрина</i>	439

4.8. Перспективи інституційного забезпечення інноваційного розвитку. <i>М.С.Данько</i>	448
4.9. Економічне стимулювання інноваційного розвитку. <i>С.В.Онишко</i>	463
4.10. Розвиток ринку інтелектуальної власності. <i>О.С.Олійник</i>	482

МАКРОЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА

Розділ 5

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ	495
5.1. Розвиток державних фінансів	495
5.1.1. Умови стабілізації податкових надходжень та стратегія розвитку бюджетно-податкової політики. <i>І.О.Луніна</i> ..	495
5.1.2. Реформування міжбюджетних відносин та розвиток регіонів. <i>І.О.Луніна</i>	510
5.1.3. Боргова політика держави. <i>Т.П.Вахненко</i>	526
5.1.4. Управління зовнішніми запозиченнями корпоративного сектора. <i>Т.П.Вахненко</i>	535
5.1.5. Фінансові ресурси економічного росту. <i>Л.Я.Снігур, С.С.Шумська</i>	545
5.2. Розвиток фінансових ринків та інститутів.....	566
5.2.1. Фондовий ринок. <i>А.В.Федоренко</i>	566
5.2.2. Страховий ринок. <i>Д.А.Навроцький</i>	587
5.3. Банківський сектор та монетарна політика.....	594
5.3.1. Монетарна політика та економічне зростання. <i>С.С.Шумська</i>	594
5.3.2. Валютно-курсова політика України в середньостроковій перспективі. <i>В.М.Геєць, С.С.Шумська</i>	615
5.3.3. Реформування банківської системи України. <i>О.І.Барановський</i>	629

Розділ 6

ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ДОВГОСТРОКОВОГО РОЗВИТКУ	641
6.1. Концептуальні особливості інвестиційної політики. <i>А.В.Мар'єнко</i>	641
6.2. Реноваційні пріоритети інвестиційної політики України. <i>О.Ю.Болховітінова, А.В.Мар'єнко</i>	659
6.3. Інвестиційний потенціал амортизаційної політики. <i>О.Ю.Болховітінова</i>	668
6.4. Інвестиційні ресурси та пріоритетні напрями інноваційного розвитку. <i>Ю.М.Бажал, І.В.Одотюк</i>	684

СТРУКТУРНА ПЕРЕБУДОВА ЕКОНОМІКИ

Розділ 7

СТРУКТУРНІ ЗМІНИ У ВИРОБНИЦТВІ ТА ВНУТРІШНІЙ РИНОК.....	695
7.1. Особливості структурних змін в економіці кінця ХХ століття. <i>А.І.Соляник, Т.І.Приходько</i>	695
7.2. Структуроутворюючі фактори в економіці України у 1991– 2002 рр. <i>Т.І.Приходько</i>	706
7.2.1. Спад виробництва та його відновлення як структуроформуючий чинник.....	706
7.2.2. Вплив зміни цін та інших факторів на структурні зрушення у виробництві.....	710
7.2.3. Інерційність структурних перетворень за умов пасивної ролі держави	718
7.2.4. Посилення дії зовнішніх факторів економічного розвитку та накопичування деформацій у структурі зовнішньоторго- вельного обороту.....	726
7.3. Стратегія і політика раціональних структурних змін у 2003– 2012 рр. <i>Т.І.Приходько</i>	732
7.4. Структурні зміни в аграрному секторі і розвиток аграрного ринку. <i>Т.О.Осташко, Н.М.Мищенко</i>	755
7.5. Структурні зміни на ринках енергоресурсів та перспективний енергетичний баланс України. <i>В.Е.Лір, Р.З.Подолець</i>	771
7.6. Структурні зміни в металургії та розвиток внутрішнього ринку металопродукції. <i>Т.П.Загорська, К.В.Гуменюк</i>	793
7.7. Інноваційний розвиток та перспективи внутрішнього ринку машинобудівної продукції. <i>Є.В.Бридун</i>	809

Частина III

УКРАЇНА У СВІТОВОМУ ГЕОЕКОНОМІЧНОМУ ПРОСТОРИ.....	827
--	-----

Розділ 8

СТРАТЕГІЯ МІЖНАРОДНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	829
8.1. Соціокультурні засади інтеграційних процесів України. <i>Ю.В.Павленко</i>	829
8.2. Україна в системі європейських та євразійських процесів інтеграції: проблема вибору оптимального вектора. <i>С.І.Кіреєв</i>	835

8.3. Пріоритети євроінтеграційної стратегії України у сфері економіки. <i>В.Р.Сіденко</i>	843
8.4. Розвиток взаємодії України з інститутами ЄС та регіональних економічних організацій. <i>В.Р.Сіденко, О.Г.Тимченко</i>	850
8.5. Перспективи включення України в глобальні економічні процеси та розвиток відносин із СОТ. <i>В.Р.Сіденко, Ліу Конг Тхань</i>	859
Розділ 9	
СТАНОВЛЕННЯ НОВОЇ МОДЕЛІ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇНИ	867
9.1. Міжнародна конкурентоспроможність України у ХХІ столітті: передумови, чинники та складові формування. <i>С.І.Кіреєв, О.С.Шнипко</i>	867
9.2. Позичування української фірми у світовому конкурентному просторі. <i>О.С.Шнипко</i>	884
9.3. Чинники, які формують місце вітчизняних підприємств-експортерів у світовій економіці. <i>О.С.Шнипко</i>	905
9.4. Цінова конкурентоспроможність економіки України. <i>І.В.Крючкова</i>	914
9.5. Інноваційна компонента забезпечення конкурентоспроможності країни. <i>С.І.Кіреєв, О.С.Шнипко</i>	921
9.6. Інституційні фактори посилення конкурентоспроможності національної економіки. <i>О.С.Шнипко</i>	941
9.7. Роль зовнішньоторговельного регулювання у забезпеченні національних конкурентних переваг. <i>С.І.Кіреєв, О.С.Шнипко</i>	953
Література.....	961
Перелік таблиць (<i>укр. та рос. мовами</i>)	987
Перелік рисунків (<i>укр. та рос. мовами</i>)	1003

ПЕРЕДМОВА

У періоди докорінних перетворень, які зачіпають життєво важливі для розвитку нашої держави сфери функціонування, слід звертатися до фундаментальних витоків процесів, що відбуваються, з тим щоб не тільки дати оцінку пройденому, а й сформуванати стратегію на майбутнє з урахуванням, з одного боку, історичного досвіду та особливостей розвитку суспільства, які визначаються національними, культурними, духовними традиціями, а з другого – викликів XXI століття щодо майбутнього шляху розвитку всієї цивілізації, оскільки Україна повною мірою стала відкритою для сприйняття зовнішніх дій як позитивного, так і негативного характеру.

Прийняття зважених стратегічних рішень на даному етапі має бути обумовлене не тільки прагненням нормалізувати суспільний та економічний розвиток, що набув деструктивного характеру, особливо у 80-ті та 90-ті роки XX століття, на шляху трансформаційних перетворень. Завдання полягає в тому, щоб на основі узагальнення підсумків пройденого, аналізу його глибоких суперечностей і оцінки значних втрат у соціальному і морально-етичному відношеннях знайти можливі, у тому числі альтернативні шляхи подальшого розвитку. Широко продекларована і використана в перші десять років трансформаційного перетворення ліберальна доктрина ортодоксального характеру, за якою планувалося вибудувати нове суспільство і нову економічну систему, не забезпечила повною мірою бажаних результатів і до того ж її не вдалося реалізувати повною мірою. Для успіху в подальшому розвитку потрібні чітко продумані орієнтири і відповідно сформована стратегія розвитку України.

Вже у найближчій історичній перспективі питання полягає не в тому, щоб вибудувати ринкову економіку у вузько прагматичному плані, оскільки її окремі складові вже вибудовані, а в тому, щоб знайти відповіді на виклики XXI століття і забезпечити, на основі випереджаючого розвитку, зближення з рівнем розвитку країн, що задають динаміку і якість розвитку. Нині досить багато країн, маючи навіть значно більш розвинену економічну систему ринкового типу, не мають, і не мали раніше можливостей скоротити відставання не тільки від високорозвинених, а й від країн, що належать до числа середніх. Навпаки, – такі розриви поширюються та поглиблюються аж до протистояння. Це означає, що традиційні взаємовідносини між державами не дають прогнозованих результатів, відбу-

вається пошук нових критеріїв, що дозволять забезпечити стабільність і розвиток світової більшості, а не тільки країн “золотого мільярда”. Саме тому мають бути визначені роль і місце відповідно побудованої нової стратегії розвитку у глобалізованому світі, що у подальшому буде існувати в умовах суперечностей інформаційної революції і формування на її основі інформаційного суспільства.

XX століття вивело людство на нову орбіту й надало всій системі життя на планеті різко зростаючий технологічний, енергетичний і інформаційний потенціали, що прискорило глобалізацію людського співіснування, але разом з тим – багатократно знизило пороги самозбереження і усталеності розвитку, а також підвищило взаємозалежність окремих країн від зовнішнього світу на тлі процесу ліквідації кордонів та нівелювання індивідуальних ознак окремих націй і народностей.

У наш час особливо гостро постало питання про майбутнє як для світу в цілому, так і для більшості окремих країн, оскільки, з одного боку, шириться антиглобалістський рух, який не має кордонів і орієнтується передусім на заперечення неоліберальної моделі розвитку, яка власне була і поки що залишається першоосновою моделі трансформаційних перетворень. З іншого боку, хід трансформаційних перетворень останніх десяти років, у першу чергу в країнах колишнього СРСР, засвідчив про загострення проблем, пов'язаних зі збереженням, примноженням, захистом національних інтересів, які мають ґрунтуватися на економічних, науково-технічних, культурних, етнічних і політичних традиціях суспільства, трансформованій соціально-економічній системі та державності, що розбудовується. Саме вони визначатимуть одну із можливих стратегій розвитку. Водночас спроба їх нівелювання і підпорядкування ідеології цінностей лібералізму, що відбувалася в роки перетворень, може визначити на майбутнє стратегію слідування виключно у фарватері глобальних змін, не залишаючи при цьому місця для технологічної і інноваційної ініціативи і випереджаючого розвитку, що дозволяє зберегти національну самоідентичність.

Світова соціальна практика минулого століття виявила межі та можливості біосфери і космосу, технічного та індустріального прогресу, ринкової та планової форм організації економік, громадянських свобод і політичного насильства, ідеологічного і соціокультурного тоталітаризму, суспільної солідарності та індивідуального егоїзму. При цьому уявлялося, що необмежене зростання економічної ефективності індустріальних технологій, яке до того ж нерідко носить і віртуальний характер, вступило у зіткнення із матеріальними і духовними ресурсами на планеті та способами економічного і соціального відтворення. Ще у XX столітті робилися спроби знайти можливі шляхи виходу з індустріального глухого кута роз-

витку цивілізації. Зокрема, в рамках досліджень Римського клубу йшлося про побудову альтернативи тому суспільству, в якому панує матеріально-споживацький егоїзм. Однак ці інтелектуальні зусилля з метою прориву до суспільства майбутнього виявилися несвоєчасними, а тому не були сприйняті масовою свідомістю – їх, по суті, було відкладено для розв'язання на початок XXI століття. Проте й сьогодні багато в чому виявилися і дотепер залишаються сумнівними парадигмальні основи як світової суспільної, так і економічної систем.

На початку третього тисячоліття людство шукає шляхи для реалізації інтеграційної моделі усталеного розвитку. Її суть полягає в еволюційному переході від індустріального до постіндустріального соціально орієнтованого суспільства, покликаного вивести планетарну спільноту із соціального та екологічного тупика і гармонійно інтегрувати її в природне і соціальне середовище. Разом з тим, останні дослідження проблем подальшого розвитку інформаційного суспільства свідчать про наявність всіх тих же глибоких суперечностей.

Внаслідок свого географічного положення, нагромаджених передумов і особливостей розвитку Україна з самого початку знаходиться (і надалі буде знаходитися) під впливом геоекономічних і геополітичних процесів. Для цього є ряд причин глобального характеру:

- США, претендуючи на роль світового одноосібного лідера, мають і надалі матимуть бажання утримувати в ареалі свого впливу країну в центрі Європи з майже 50-мільйонним населенням, хоча поглибленню міждержавних стосунків у майбутньому перешкоджатимуть, перш за все, глибокі відмінності в менталітеті народів цих країн;

- Росія, усвідомлюючи своє місце, роль у цивілізаційному процесі та багате історичне минуле, об'єктивно проводитиме політику “збирання земель”, при цьому не обов'язково проімперську. Україна знаходиться також в зоні її стратегічних інтересів, і обидві країни мають багато в чому схоже світоглядне сприйняття життя;

- європейські інтеграційні процеси і конкурентна боротьба між Старим і Новим світом будуть втягувати Україну в орбіту цих процесів, які багато в чому, на перший погляд, є привабливими для України, хоча процеси розширення Європейської співдружності на даний час є, як показав досвід Польщі та інших країн, неоднозначними. А перші самостійні кроки України щодо входження, наприклад, в Європейський ринок зерна у 2002 р. показали, наскільки значними можуть бути обмеження для української економіки.

Місце, яке посяде Україна у світі вже у найближчій історичній перспективі, буде насамперед результатом її власних зусиль, ступеню наукової обґрунтованості та зваженості її вибору у взаємопов'язаному трикут-

нику “геоекономіка – геополітика – геостратегія”. Це обумовлено мікро-процесорною революцією 70-х років ХХ століття, яка поклала початок глобалізації “нової економіки”. Інформація, знання та інформаційні технології стають головними джерелами зростання продуктивності та конкурентоспроможності. Ця нова економіка організується переважно через мережеву структуру світового менеджменту виробництва і розподілу, а не окремих фірм, як раніше. Саме тому вона є глобальною, і водночас ці процеси є підґрунтям для вибудови нової тотально організованої як світогосподарської, так і суспільно-організованої системи, з технологіями масового впливу на свідомість людей саме в глобальному вимірі.

Імперативом глобалізації стає постійна конкурентна напруга національних і регіонально інтегрованих організацій. Це стосується не тільки економіки в сенсі постійного підвищення продуктивності праці, конкурентоспроможності, удосконалення відносин з міжнародними економічними організаціями, діяльність яких має бути принципово змінена, але й соціально-політичної сфери. Багато в чому майбутнє України залежатиме від того, яке буде знайдене рішення в трикутнику “суспільство – держава – економіка”. А основною проблемою економічного розвитку України, що носить довгостроковий характер, є формування засад нового для нас інформаційного суспільства на постіндустріальній основі. Таке суспільство, маючи, з одного боку, глобальний характер, з іншого – має розвиватися в нашій країні за нових історичних умов та наявності ряду факторів, що були досить впливовими в країнах, які пройшли цей шлях. Серед них:

- відсутність розвинутого ринкового середовища і ринкової економіки, які не здатні поки що підтримувати висококонкурентне середовище всередині країни в умовах жорсткої зовнішньої конкуренції, що дозволяє домінувати на внутрішньому ринку іноземним товаровиробникам і інвесторам, особливо у сфері виробництва продукції і товарів технологічного призначення;

- наявність глибокого розшарування населення та відповідно суперечностей соціального характеру, які за низьких темпів економічного зростання загострюватимуться;

- різні за сприйняттям історичні, культурні, політичні традиції, що формують відмінні від Заходу цінності. Це викликатиме протистояння умовам, в яких формувалося і розвиватиметься західне суспільство високорозвинутих країн у ХХІ столітті;

- локомотивом економічного розвитку в умовах формування інформаційного суспільства в Україні можуть бути, на відміну від Заходу, не сфера мікроелектроніки та інших високих технологій, а традиційно розвинуті технології, що здійснюють переробку передусім мінерально-сировинних ресурсів та продукції сільського господарства. Це виклика-

тиме глибокі суперечності щодо формування та використання ресурсів розвитку, оскільки ці технології досить капіталомісткі, через що не здатні формувати достатню величину фінансових ресурсів. Саме тому прискорення на інноваційній основі в значній мірі залежатиме від ефективного розвитку фінансово-кредитної системи;

- розбіжність між вибором власного шляху розвитку чи повтору шляху однієї з країн-прототипів. Історичне минуле вказує, що суперечності поглиблюватимуться в процесі вживлення механізмів суспільства західного взірця, особливо вестернізованих його складових;

- низький рівень готовності для сприйняття закономірностей розвитку інформаційного суспільства, що мають передусім соціально-економічний характер, при одночасно широкому розповсюдженні водночас інформаційних технологій, що викривлятиме і затримуватиме рух вперед;

- повільність здійснення майбутніх, як і тих, що відбулися, трансформаційних перетворень, що відповідає історичним традиціям, однак суперечить логіці інформаційного суспільства, яке проходить стадії формування значно скоріше, ніж індустріальне;

- жорсткість вимог зовнішнього світу, побудованого на засадах інноваційних змін стосовно необхідних перетворень, і висока конкурентна здатність західного суспільства, яка суперечитиме національним інтересам і буде вести до певного протистояння та розчарування в новому стилі життя, оскільки “старе” було для більшості у соціальному відношенні набагато комфортнішим, спокійнішим, безпечнішим, надійнішим, і, хоча й менш економічно забезпеченим, проте не жалюгідним для багатьох.

Таким чином, на відміну від пройденого шляху трансформації, який засновувався на засадах масового прагнення до нормалізації суспільного і економічного життя та вибудови каркасу ринкової економіки у відповідності до логіки і законів цивілізованого розвитку, настав принципово новий етап перетворень, пов’язаний із формуванням нового суспільства, яке повинно мати постіндустріальний характер. Такі перетворення набуватимуть ясно вираженого характеру і не зможуть бути реалізованими, наприклад, за типовими рекомендаціями “Вашингтонського консенсусу” чи “Поствашингтонського консенсусу”, бо мають спиратися на власну економічну стратегію, що базується, передусім, на новій соціокультурній парадигмі.

ПЕРЕЛІК ТАБЛИЦЬ

Розділ 1

Таблиця 1.1. Вартісна структура випуску продукції	116
Таблиця 1.2. Відносні розміри економік світу та окремих країн за ПКС на душу населення у 2000 р.....	123
Таблиця 1.3. Оптимістичний сценарій економічного розвитку України у 2001–2050 рр.....	125
Таблиця 1.4. Зростання ВВП та відносний рівень ВВП на душу населення в окремих країнах з перехідною економікою	126
Таблиця 1.5. Помірний сценарій економічного розвитку України у 2001–2050 рр.....	127
Таблиця 1.6. ВВП світу та розвинених країн на душу населення за ПКС у порівнянні з Україною (помірний сценарій)	128
Таблиця 1.7. Песимістичний сценарій економічного розвитку України у 2001–2050 рр.	129
Таблиця 1.8. ВВП світу та розвинених країн на душу населення за ПКС у порівнянні з Україною (песимістичний сценарій).....	130

Розділ 2

Таблиця 2.1. Рівень довіри (частка опитаних) до соціальних, політичних та економічних інститутів у 2002 р.	206
---	-----

Розділ 3

Таблиця 3.1. Індекс людського розвитку ПРООН по Україні та місце України серед країн світу за цим індексом.....	227
Таблиця 3.2. Фактори впливу на показники людського розвитку (очікувана тривалість життя при народженні), дані за 1998–1999 рр.	235
Таблиця 3.3. Вплив економічних факторів на демографічні процеси в Україні	236
Таблиця 3.4. Порівняльна оцінка ефективності різних стратегічних напрямків росту тривалості життя в Україні до 2020 р.	238-239
Таблиця 3.5. Вплив економічних чинників на якість людського потенціалу в Україні (рівень здоров'я населення).....	244
Таблиця 3.6. Вплив економічних чинників на якість людського потенціалу в Україні (девіантну поведінку населення).....	245
Таблиця 3.7. Вплив теленасильства на скоєння реального насильства молоддю у США	246

Таблиця 3.8. Продуктивність праці в галузях економіки України та деяких країн, 1999 р.	251
Таблиця 3.9. Варіантний прогноз ймовірного скорочення чисельності населення та зайнятих в економіці України	256
Таблиця 3.10. Зіставлення продуктивності та оплати праці в Україні та країнах Великої сімки	258
Таблиця 3.11. Дошкільні заклади	266
Таблиця 3.12. Середні навчальні заклади	267
Таблиця 3.13. Введення в експлуатацію об'єктів дошкільних, середніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладів	268
Таблиця 3.14. Кількість осіб, які навчалися у вищих навчальних закладах..	269
Таблиця 3.15. Прогноз надання послуг освіти при різних сценаріях розвитку економіки України та сформовані тенденції витрат на неї	277
Таблиця 3.16. Гіпотетична оцінка обсягів витрат на освіту при різних рівнях її фінансування та сценаріях розвитку економіки України.....	278
Таблиця 3.17. Ймовірне відставання витрат на освіту в Україні при різних рівнях її фінансування	279
Таблиця 3.18. Деагрегація стратегічної цілі розвитку освіти в Україні “Забезпечення через освіту конкурентоспроможності особи та країни в умовах глобалізації та інформатизації”	283-290
Таблиця 3.19. Прогноз стану ринку праці в Україні на період до 2011 р. за варіантами розвитку подій	309
Таблиця 3.20. Основні соціальні макропоказники у структурі ВВП України у 1990–2002 рр.	315
Таблиця 3.21. Частка кінцевих споживчих витрат домашніх господарств і оплати праці у структурі ВВП у 1995–2000 рр. в Україні та інших країнах .	317
Таблиця 3.22. Темпи основних соціальних макропоказників України у 1991–2002 рр.	318
Таблиця 3.23. Співвідношення між продуктивністю, оплатою праці в Україні та інших країнах у 1995–2000 рр. (за паритетом купівельної спроможності).....	320
Таблиця 3.24. Різниця між темпами продуктивності і оплати праці на одного зайнятого в Україні та в інших країнах у 1995–2000 рр.	321
Таблиця 3.25. Співвідношення між споживанням в Україні та інших країнах...	323
Таблиця 3.26. Участь окремих прошарків населення у споживчому ринку у 2001 р.	324
Таблиця 3.27. Схильність населення України до споживання і заощаджень у 1991–2002 рр.	327

Розділ 4

Таблиця 4.1. Інноваційна діяльність в Україні у 1999–2001 рр.....	352
Таблиця 4.2. Розподіл промислових підприємств за джерелами фінансування інновацій в Україні у 1999–2001 рр.	354

Таблиця 4.3. Зміна обсягів випуску продукції за видами діяльності України у 2000–2002 рр.	355
Таблиця 4.4. Показники за видами промислової діяльності України у 2000–2002 рр.	357
Таблиця 4.5. Структура інвестицій в основний капітал та характеристика окремих (найважливіших) фінансових ресурсів капіталовкладень в економіку України в 1997–2002 рр.	359
Таблиця 4.6. Питома вага окремих видів кредитів, наданих банками в економіку України	360
Таблиця 4.7. Аналіз пільг у розрізі галузей народного господарства	362
Таблиця 4.8. Забезпеченість різних країн науковими кадрами	373
Таблиця 4.9. Чисельність працівників наукових організацій за категоріями та міністерствами	375
Таблиця 4.10. Розподіл організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи	377
Таблиця 4.11. Темпи фінансування розвитку науки за її галузями	377
Таблиця 4.12. Технічна оснащеність працівників основної діяльності наукових організацій	378
Таблиця 4.13. Кількість виконаних розробок	383
Таблиця 4.14. Напрямки інноваційної активності промислових підприємств	385
Таблиця 4.15. Структура джерел та обсягів фінансування науково-технічної та інноваційної діяльності	394
Таблиця 4.16. Джерела фінансування наукових та науково-технічних робіт у 1995–2002 рр.	395
Таблиця 4.17. Фінансування наукових та науково-технічних робіт за формами власності	396
Таблиця 4.18. Основні характеристики різних видів вкладень венчурного капіталу	398
Таблиця 4.19. Частка пріоритетів в загальному обсязі виконаних науково-технічних розробок в Україні у 2000–2001 рр.	403
Таблиця 4.20. Структура витрат наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами наукових організацій	404
Таблиця 4.21. Частка виконаних пріоритетних науково-технічних розробок у загальному їх обсязі за найбільш активними у цій галузі міністерствами і відомствами в 2001 р.	408
Таблиця 4.22. Частка виконаних науково-технічних розробок в загальній кількості пріоритетних розробок за найбільш активними в цій галузі міністерствами і відомствами	414-415
Таблиця 4.23. Динаміка витрат на науково-технічну та інноваційну діяльність у 2002–2006 рр. та 2006–2011 рр.	419
Таблиця 4.24. Кількість придбаних нових технологій (технічних досягнень) по Україні в цілому у 2002 р.	432

Таблиця 4.25. Динаміка використання об'єктів промислової власності (винаходів, корисних моделей, промислових зразків) по Україні в цілому	434
Таблиця 4.26. Продаж ліцензій на використання об'єктів інтелектуальної власності по Україні в цілому наростаючим підсумком станом на кінець року	435
Таблиця 4.27. Поставка на експорт нових видів продукції машинобудування	437
Таблиця 4.28. Трансфер продукції машинобудування у 2000–2002 рр.	437-438
Таблиця 4.29. Розподіл організацій, які виконували наукові та науково-технічні роботи, за секторами науки	454
Таблиця 4.30. Структура типів організацій, які виконують науково-технічні роботи	455
Таблиця 4.31. Регіональний розподіл організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи	457
Таблиця 4.32. Аналіз видатків Зведеного бюджету України за 1998–2002 рр.	475
Таблиця 4.33. Деякі показники статей активу балансу НБУ	476
Таблиця 4.34. Основні показники діяльності підприємств та організацій по створенню і використанню об'єктів промислової власності (ОПВ) та рацпропозицій	488
Таблиця 4.35. Використання ОПВ на підприємствах за формою власності у 2002 р.	489
Таблиця 4.36. Розрахункові показники використання ОПВ	491

Розділ 5

Таблиця 5.1. Доходи зведеного бюджету України за 1997–2001 рр.	496
Таблиця 5.2. Частка ПДВ у державних доходах України та деяких країн з перехідною економікою	499
Таблиця 5.3. Доходи від ПДВ, обсяги експорту та сальдо торговельного балансу в деяких країнах ОЕСР та Україні	500
Таблиця 5.4. Податкові надходження до зведеного бюджету України за 1997–2002 рр.	503
Таблиця 5.5. Структура податкових надходжень зведеного бюджету України: 1997–2001 рр.	504
Таблиця 5.6. Доходи фізичних осіб, що не оподатковуються, та умови застосування мінімальних і максимальних ставок у деяких країнах ОЕСР	505
Таблиця 5.7. Податки та платежі, що контролюються ДПА, у розрахунку на 1 грн. валової доданої вартості: 1997–2001 рр.	511-512
Таблиця 5.8. Податкові надходження у розрахунку на 1 грн. валової доданої вартості по регіонах України: 1997–2001 рр.	513
Таблиця 5.9. Доходи місцевих бюджетів України у 1997–2002 рр.	514
Таблиця 5.10. Видатки місцевих бюджетів України у розрахунку на 1 жителя: 1998–2002 рр.	515

Таблиця 5.11. Структура доходів місцевих бюджетів України: 1998–2003 рр.	516
Таблиця 5.12. Частка трансфертів у доходах місцевих бюджетів України: 1998–2002 рр.	517
Таблиця 5.13. Видатки місцевих бюджетів у % до обсягу податків та обов’язкових платежів, що контролюються ДПА	518
Таблиця 5.14. Кредитування суб’єктів господарювання України нерезидентами (довгострокові, не гарантовані державою кредити)	537
Таблиця 5.15. Чистий приплив довгострокового іноземного капіталу до країн, що розвиваються, у 1995–2001 рр.	541
Таблиця 5.16. Структура інвестицій в основний капітал за джерелами фінансування	546
Таблиця 5.17. Динаміка прибутку та кредиторської заборгованості	549
Таблиця 5.18. Динаміка іноземних інвестицій в Україну	553
Таблиця 5.19. Динаміка залучення середньо- та довгострокових не гарантованих урядом кредитів в розвиток реального сектора економіки України в 1998–2002 рр.	556
Таблиця 5.20. Динаміка кредитних вкладень в економіку	558
Таблиця 5.21. Оцінка кредитного потенціалу банківської системи	560
Таблиця 5.22. Зведений баланс фінансових ресурсів України на 2003–2006 рр.	562
Таблиця 5.23. Інвестиції в основний капітал за джерелами фінансування ...	563
Таблиця 5.24. Динаміка показників діяльності страхових організацій України за 1995–2001 рр.	589
Таблиця 5.25. Темпи росту обсягів страхових премій (прогноз розвитку страхового ринку України до 2011 р.)	593
Таблиця 5.26. Основні показники, що характеризують монетарне забезпечення економічного зростання 2000–2002 рр.	595
Таблиця 5.27. Структура грошової маси та її розміщення у 1999–2002 рр. .	596
Таблиця 5.28. Економіка України у 2001 р.: відповідність Маастрихтським критеріям	601
Таблиця 5.29. Динаміка ВВП та безробіття в Україні та ЄС	605
Таблиця 5.30. Динаміка основних монетарних індикаторів	606
Таблиця 5.31. Динаміка ВВП, промислового виробництва та інвестицій в Україні в 1996–2002 рр.	607
Таблиця 5.32. Структура випуску в обіг платіжних засобів у 1998–2001 рр.	609
Таблиця 5.33. Динаміка кредитів суб’єктам підприємницької діяльності в 2000–2002 рр.	612
Таблиця 5.34. Питома вага окремих видів кредитів, наданих банками в економіку України в 1998–2002 рр.	613
Таблиця 5.35. Основні показники діяльності банків України у 2000–2002 рр.	615

Таблиця 5.36. Співвідношення грошової маси (M2) та величини валютних резервів в Україні у 1995–1999 рр.	621
Таблиця 5.37. Співвідношення валютного курсу, грошової маси та валютних резервів для різних країн за попередні та одночасні з валютними кризами періоди	622
Таблиця 5.38. Співвідношення валютного курсу, грошової маси та валютних резервів для окремих країн за період 1995–1998 рр.	623
Таблиця 5.39. Розрахунок показника достатності офіційних золотовалютних резервів на 2002 р.	625
Таблиця 5.40. Достатність міжнародних резервів НБУ у 1999–2003 рр.	628

Розділ 6

Таблиця 6.1. Динаміка та співвідношення показників валових заощаджень, валового нагромадження та інвестицій в основний капітал	646
Таблиця 6.2. Утворення доходу (нефінансові корпорації)	647
Таблиця 6.3. Вторинний розподіл доходу (нефінансові корпорації)	647
Таблиця 6.4. Прогнозні розрахунки зміни обсягів валового нагромадження основного капіталу та інвестицій в основний капітал	650
Таблиця 6.5. Динаміка показників надходжень інвестицій в економіку України за 1994–1999 рр.	654
Таблиця 6.6. Динаміка інвестицій в основний капітал у 1991–2002 рр.	660
Таблиця 6.7. Динаміка інвестицій в основний капітал у 1990–2002 рр. (середньорічні індекси) за провідними видами економічної діяльності	660
Таблиця 6.8. Формування інвестиційних ресурсів в економіці України на основі валових заощаджень	662
Таблиця 6.9. Розподіл за віком основних фондів матеріальної сфери України (за станом на 01.01.2002 р.)	663
Таблиця 6.10. Задоволення потреби у реновації основних фондів в економіці України у 1971–1990, 1995 та 2000–2002 рр.	665
Таблиця 6.11. Коефіцієнти введення і ліквідації основних фондів по галузях матеріальної сфери України у 1991–2001 рр.	667
Таблиця 6.12. Норми фактично нарахованої амортизації (економічної) основних фондів в економіці України у 1991–2001 рр.	670
Таблиця 6.13. Індекси динаміки основних фондів в економіці України (без худоби) у 1996–2001 рр.	671
Таблиця 6.14. Середній вік основних фондів, що діяли в економіці України у 1991–2001 рр.	672
Таблиця 6.15. Прогнозна динаміка амортизаційних відрахувань та основного капіталу до 2012 р. за умови збереження чинного порядку нарахування амортизації незмінним при швидкому поліпшенні основних параметрів його відтворення (оптимістичний прогноз)	675
Таблиця 6.16. Прогнозна динаміка амортизаційних відрахувань та основного капіталу до 2012 р. за умови збереження чинного порядку нараху-	

вання амортизації незмінним при повільному поліпшенні основних параметрів його відтворення (помірний прогноз)	675
Таблиця 6.17. Прогнозна динаміка амортизаційних відрахувань та основного капіталу до 2012 р. за умови збереження незмінними основних параметрів його відтворення та чинного порядку нарахування амортизації (песимістичний прогноз)	676
Таблиця 6.18. Прогнозна динаміка амортизаційних відрахувань та основного капіталу до 2012 р. за умови застосування прямолінійно-пропорційного методу нарахування амортизації (режим відтворення відповідає параметрам моделі, представленої в табл. 6.15)	679
Таблиця 6.19. Розподіл основних фондів економіки України за віком (прогноз на 01.01.2013 р.)	683
Таблиця 6.20. Рівень наукомісткості та обсяг високотехнологічної продукції промислового виробництва України	692

Розділ 7

Таблиця 7.1. Індекс зростання конкурентоспроможності країни	701
Таблиця 7.2. Структура випуску промисловості України та країн з перехідною економікою за видами економічної діяльності у 1991–2001 рр.	703-704
Таблиця 7.3. Зміни обсягів виробництва продукції за галузями промисловості України у 1991–2000 рр.	707
Таблиця 7.4. Структурна динаміка промислового виробництва за галузями (у цінах 1990 р.)	710
Таблиця 7.5. Вплив факторів зміни цін та спаду виробництва на структурні зрушення у галузях промисловості України за період 1990–1995 рр.	711
Таблиця 7.6. Оцінка впливу зміни цін та обсягів виробництва на структурні зрушення у галузях промисловості України за період 1996–1999 рр.	714
Таблиця 7.7. Оцінка впливу цінового фактора та зростання виробництва на структурні зрушення випуску продукції за видами промислової діяльності України у 2000–2002 рр.	717
Таблиця 7.8. Динаміка інвестицій в основний капітал за галузями промисловості України у 1990–2000 рр.	720
Таблиця 7.9. Структура інвестицій в основний капітал за галузями промисловості України у 1990–1999 рр. (у цінах 2000 р.)	721
Таблиця 7.10. Інвестиції в основний капітал за видами промислової діяльності у 2000–2002 рр.	723
Таблиця 7.11. Структурні індикатори посилення впливу зовнішніх факторів економічного розвитку України за галузями промисловості у 1996–2000 рр.	729
Таблиця 7.12. Структурні індикатори посилення впливу зовнішніх факторів економічного розвитку України за видами економічної діяльності у 2000–2001 рр.	730

Таблиця 7.13. Внесок галузей промисловості у приріст обсягів ВВП у 2000 р.	735
Таблиця 7.14. Внесок видів промислової діяльності у приріст обсягів ВВП у 2001 р.	736
Таблиця 7.15. Можливе зростання цін і тарифів в економіці при подорожчанні продукції електроенергетики та нафтогазової промисловості	742
Таблиця 7.16. Можливе зростання цін і тарифів в економіці при збільшенні заробітної плати в галузях	744
Таблиця 7.17. Прогноз темпів зміни обсягів промислового виробництва України у 2003 – 2012 рр.	749
Таблиця 7.18. Прогноз структури промислового виробництва України у 2003–2012 рр.	750
Таблиця 7.19. Баланс попиту і пропозиції пшениці в Україні (прогноз)	766
Таблиця 7.20. Баланс попиту і пропозиції м'яса і м'ясних продуктів в Україні (прогноз)	769
Таблиця 7.21. Індекс динаміки основних макроенергетичних показників ...	786
Таблиця 7.22. Перспективний енергобаланс України	786-787
Таблиця 7.23. Інвестиції в основний капітал за окремими галузями промисловості	789
Таблиця 7.24. Фінансові результати (прибуток)	793
Таблиця 7.25. Обсяги і питома вага експорту продукції чорної металургії у 1996–2002 рр.	794
Таблиця 7.26. Експорт української металопродукції у 2001 р.	795
Таблиця 7.27. Ціни на окремі види металопродукції у жовтні 2001 р.	796
Таблиця 7.28. Виробництво та споживання готового прокату в Україні	799
Таблиця 7.29. Імпорт прокату в Україну	801
Таблиця 7.30. Прогноз галузевої структури споживання готового прокату	802
Таблиця 7.31. Прогноз світового виробництва сталі та споживання готового прокату	805
Таблиця 7.32. Прогноз виробництва, внутрішнього споживання та експорту готового прокату	806
Таблиця 7.33. Динаміка пропозиції та попиту на ринку продукції машинобудування	812
Таблиця 7.34. Проникнення імпорту (import penetration) по країнах у виробництво та в основні види продукції машинобудування	814
Таблиця 7.35. Коефіцієнт експорту по країнах у виробництві та за основними видами продукції машинобудування	815
Таблиця 7.36. Індикатори розвитку ринку продукції машинобудування (оптимістичний варіант)	823
Таблиця 7.37. Індикатори розвитку ринку продукції машинобудування (помірний варіант)	823
Таблиця 7.38. Індикатори розвитку ринку продукції машинобудування (песимістичний варіант)	823

Розділ 8

Таблиця 8.1. Зміни обсягів зовнішньої торгівлі України з країнами СНД і ЄС (2002/1996)	835
Таблиця 8.2. Приріст експорту та імпорту України до країн СНД та ЄС у 1999–2002 рр.	836
Таблиця 8.3. Коефіцієнт покриття імпорту експортом у торгівлі з СНД і ЄС	836
Таблиця 8.4. Питома вага країн СНД в загальному обсязі зовнішньоторговельного обороту держав Співдружності	837
Таблиця 8.5. Значення і динаміка зовнішньої торгівлі з країнами СНД в 1996–2002 рр.	838
Таблиця 8.6. Майбутній вплив розширення у 2004 р. ЄС на зовнішню торгівлю (ЗТ) України	839
Таблиця 8.7. Місце Європейського Союзу серед найбільших ринків світу .	842

Розділ 9

Таблиця 9.1. Структура основних складових експорту України в 1996–2002 рр.	870
Таблиця 9.2. Зміна умов торгівлі виробами з чорних металів	871
Таблиця 9.3. Рівень концентрації товарного експорту України у 1996–2002 рр.	874
Таблиця 9.4. Товарна структура українського експорту у 2000–2002 рр.	876
Таблиця 9.5. ВЕЗ і ТПР в Україні	930
Таблиця 9.6. Інституціональна структура національних заощаджень	942
Таблиця 9.7. Рівень бартеризації реалізаційних операцій підприємств різних форм власності	945
Таблиця 9.8. Кореляція між продуктивністю праці і зарплатою	946
Таблиця 9.9. Середньомісячна заробітна плата в промисловості України ...	946
Таблиця 9.10. Інвестиції в основний капітал за формами власності	947
Таблиця 9.11. Введення в дію основних фондів за формами власності	948
Таблиця 9.12. Основні показники діяльності реєстраторів	951

ПЕРЕЛІК РИСУНКІВ

Розділ 1

Рисунок 1.1. Складові екзогенно залежної моделі стратегії розвитку економіки України	98
Рисунок 1.2. Передумови та наслідки екзогенізації розвитку економіки України	100
Рисунок 1.3. Складові ендогенно орієнтованої моделі стратегії розвитку економіки України	104
Рисунок 1.4. Складові стратегії переходу до переважно ендогенно орієнтованої моделі розвитку економіки України	105
Рисунок 1.5. Зміна ВВП світу та окремих країн за 100 років ХХ століття....	121
Рисунок 1.6. Відносна динаміка ВВП.....	122
Рисунок 1.7. Середньорічні темпи приросту ВВП України (оптимістичний сценарій) у 2001–2050 рр.	125
Рисунок 1.8. Середньорічні темпи приросту ВВП України (помірний сценарій) у 2001–2050 рр.	128
Рисунок 1.9. Середньорічні темпи приросту ВВП України (песимістичний сценарій) у 2001–2050 рр.	130
Рисунок 1.10. Індикатори світового економічного розвитку в 1990–2000 рр. ... (середньорічний темп приросту).....	133

Розділ 2

Рисунок 2.1. Попит на строкові депозити у національній валюті	209
Рисунок 2.2. Мультивалютність банківських операцій	212
Рисунок 2.3. Процентні ставки в Україні за кредитами у національній та іноземній валютах	213
Рисунок 2.4. Динаміка процентних ставок за кредитами та обмінного курсу гривні	219

Розділ 3

Рисунок 3.1. Перспективна чисельність зайнятих в економіці України за варіантами прогнозу на період до 2011 р.	308
---	-----

Розділ 4

Схема. Окремі моделі соціально-економічної модернізації економіки ХХ століття	344-345
---	---------

Рисунок 4.1. Чисельність фахівців, які виконують наукові та науково-технічні роботи, за типами організацій у 2001 р.	375
Схема інституційної інфраструктури інноваційної моделі економічного розвитку України	460

Розділ 5

Рисунок 5.1. Динаміка обмінного курсу грн. / євро	603
---	-----

Розділ 7

Рисунок 7.1. Україна: індекс інноваційної економіки	700
Рисунок 7.2. Енергетичні індикатори деяких країн світу	775
Рисунок 7.3. Співвідношення обсягів виробництва (пропозиції) в машинобудуванні до експорту та імпорту машинобудівної продукції	813

Розділ 9

Рисунок 9.1. Рівень конкуренції на світовому ринку для продукції підприємств-експортерів (за 7-бальною шкалою).....	886
Рисунок 9.2. Рівень конкуренції для продукції окремих галузей (за 7-бальною шкалою)	887
Рисунок 9.3. Рівень конкуренції для української продукції на зарубіжних ринках (за 7-бальною шкалою)	888
Рисунок 9.4. Порівняльний аналіз основних країн, в які експортується продукція вітчизняних підприємств, за рівнем конкуренції (використовується середня експертна оцінка рівня конкуренції за 7-бальною шкалою, де 1 – низький рівень, 4 – середній, 7 – високий)	889
Рисунок 9.5. Матриця конкурентоспроможності українських підприємств-експортерів окремих галузей на ринку країн СНД та світовому ринку (за 7-бальною шкалою, де 1 – низька, 4 – середня, 7 – висока)	890
Рисунок 9.6. Відсоток підприємств-експортерів з різною часткою експортної продукції у загальному обсязі реалізації	891
Рисунок 9.7. Групування галузей за часткою експортної продукції у загальному обсязі реалізації підприємств-експортерів (частотний розподіл у розрізі галузей)	892
Рисунок 9.8. Відсоток вітчизняних підприємств-експортерів, що мають значну частку продажу своєї продукції на ринках окремих країн	893
Рисунок 9.9. Рівень конкуренції на внутрішньому ринку для продукції підприємств-експортерів та неекспортерів (за 7-бальною шкалою)	894
Рисунок 9.10. Оцінка конкурентоспроможності українських підприємств різних галузей на внутрішньому ринку (за 7-бальною шкалою)	895
Рисунок 9.11. Розподіл підприємств-експортерів за часткою підприємства на внутрішньому ринку за профільною продукцією	896

Рисунок 9.12. Групування галузей відповідно до частки підприємств-експортерів на внутрішньому ринку за профільною продукцією	897
Рисунок 9.13. Тенденції зміни на внутрішньому ринку попиту на продукцію українських підприємств різних галузей	898
Рисунок 9.14. Тенденції зміни на внутрішньому ринку вибагливості споживачів щодо якості продукції українських підприємств різних галузей	899
Рисунок 9.15. Групування країн світу за лідерством у експорті продукції окремих галузей	901
Рисунок 9.16. Групування країн за обсягами високотехнологічного експорту у 1997–2000 рр.	903
Рисунок 9.17. Позичування країн за часткою високотехнологічної продукції у загальному обсязі експорту та тенденцією зміни цього показника протягом 1997–2000 рр.	904
Рисунок 9.18. Динаміка реального ефективного курсу гривні та офіційного курсу гривні до долара США	915
Рисунок 9.19. Експорт товарів України та індикатори цінової конкурентоспроможності і світового попиту	915
Рисунок 9.20. Коефіцієнти співвідношення курсів (паритетного до обмінного курсу національних валют країн) і рівня життя в країні до середнього по ОЕСР-30 у 1999 р.	918
Рисунок 9.21. Фактори, що стримують інноваційну діяльність промислових підприємств	926